

ԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԵՐԻ ԶԵՒՐԴԻՒԹ ՎԱՆԱԽԵՐ ԿԱՅԵՍԵՐՈՒԿԻ ԳՐՈՒՇԻ

12.

[Cod. Arm. 12.]

Ժե գար (*):

ԹՈՂԻ. Ք. 276: — ՄԻՋՈՒԹԻՒՆ 22×17 սմ. — ԳՐՈՒՇԻՆ ԵՐԿԱԲԻ 16 (Կամ 18)×14 սմ. — 80/9. Ք. 23-25: — ՆԵՐԻԹ. ԹՎՈՂ, պինդ եւ կոչս, ող ողովիակ: — ԿԱՄՐ. Կամեկազմ. բայ եւրապական ոտոց: — ՀԱՅԱՍՏԱՆ. մարտր: — Գրի. Նարպրի մմօ եւ անհեթիթ. Էջ 479-80 օտոր մեռք: Խանար զանան եւ գոյա ժիրու: Գրի սրկու սրան բամտածէ և կարմիր կապարակ զեղութ: Տնտեր սնկու աներու թիմիր նշանակուած եւ երկու փակներու միջնակեալ տուսացքն կրոյ: — ԺԱՄԱՆԱԱ գրութեան, ԳՐԻՉ. ՏԵՇԱ գոյաթեան եւ ՑԵՐՄ անյաս. Թերեւ ժկ՝ զարուն: — ԹԻՍԱՎԱԿՐՈՒԹԻՒՆ եւ ՄԱՆԱՎ չկայ: — ՏԵՇԱՎԻՇԻՒՆ կը անեալ: Կողու հայու ասեան ասանակ զեղութիւնը: Տնտեր սնկու աներու թիմիր նշանակուած եւ կոչս կամաւ անհեթիթն է ոտոց տարին Տուրիկ 14 (Suppl. 471): Քիչ մը զար զրուածէ թանարի Psalter, armenisch und türkisch, das Türkische mit armenischen Lettern. Դիմացը Ցողութ մը զատար, ուր երկու անզամ կը զամնեար զրուածէ Գրիթը՝ աշտանց, որ անզուշ տէն էր ձեռզարու:

Վատեանէ և Սաղմոսց բեր հայերէն եւ տաճիերէն (սուորին), զիմսէց գիմսէց պահեան արեւն դրասան հայուսաւ: Բայնական ասցմանը կանոններու բաժնուած է, եւ կը համան Սաղմոսց ՁԻՉ: Տաճիերէն խեղզ եւ սորիկուն դրուած: Հմատ. Թիւ 15:

Նորանան թագմանութեաւը առան են մէջ. չ. շ. օ. Անեար քարեար են հօրու եղան է. Օօսու ուկէ դիմէնու ուն գուշւ: յ թարգմանութեան սորիկ թեան եւ սուասուն եւ լըսուին իբրեւ օրինակ կը դիմէն ոյս կողործը:

Էջ 85: Բարձր առեմծ իւրական էսէն պատճէր գլուխաւոր վեր. էւ ու աւան արարեւ զիշչաւուն իմ յիւ:

Տէր Աստաւած իմ կարցուց առ քեզ եւ բօթիցեց վեր. աւ հանեն ի գումաց զանեն իմ. քրիչէր զիս յահարէսէնին արեւշնէլութիւն իմ զիշչաւուն իմ յիւ:

Տէր Աստաւած իմ կարցուց առ քեզ եւ բօթիցեց վեր. աւ հանեն ի գումաց զանեն իմ. քրիչէր զիս յահարէսէնին արեւշնէլութիւն իմ յիւ:

Էջ 149: Լաւը տէր արօթութիւն իմոց. աւնանգիր իւլուս գուսաւած արաւուած իմոց. արաւուած իմոց մի լըք տէր:

13.

[Cod. Arm. 13.]

Թիւթ = 1580:

ԹՈՂԻ. Ք. 210: — ՄԻՋՈՒԹԻՒՆ 30, 5×19 սմ. — ԳՐՈՒՇԻՆ ԵՐԿԱԲԻ 25, 5×18, 5 սմ. — 80/9. Ք. 32: — ՆԵՐԻԹ. Թուութ ինը, ոչ փայլըն: — ԿԱՄՐ. Կամեկազմ

արեւելսան: — ՀԱՅԱՍՏԱՆ. մոյնանուակն աւ: — Թի՞ր. Թուութը. Պաշար մոյն թուութը պանզանց թամարակ: — Հայերէն սունց ՍՎՅԵԹՈՒՇԻՐԻ կարմագիր կը պահն բայ ոյս տոյս տամարակը: — ԽՈՎՈՎ. Խոյ թէ. Կառունուուրութիւնը: — ԽՈՎՈՎ. Խոյ թէ. Տակ կայ սամարի ննտարգուակն ծեւով, որոն տակու զուածէ և Հովակարաց: Թող. 21b, 44b, եւ այլ շատ մը ՀԱՅԱՍՏԱՆ. ԱՄՐԻՔ եւ ԶՈՒՄԱՆՈՒՐԸ ու մայութը. եւ այսաշոյ: — Թող. 13b կայ սկար սամարի ննտարգուակն ծեւով, որոն տակու զուածէ և Հովակարաց: Թող. 21b, 45b, 56b, 62a, 72a, 91a, 119b, 139b, 161b, 177a, 186b: — Ավելին ԿՈՎԱՆ կերպաւ: — ՏԵՇԱՎԻՇԻՒՆ: Կողի ներփ Կովան զուածէ. Ե. Առ մասուր. Սունկանակն Ավունակուան:

Առաւեան է Սաղմոս հայերէն եւ թաթարէն հայտառ: Տունկը փոխնիփու տակի տակ գրուած են հայերէն եւ թաթար թաթար մանուռ թիւն տեղութիւն Սպահանցան Անդրէկանաց: 1720ին: — ՅԵՇԱՎԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ թէ ՀՈԽԱՆՈՒՅԱՆՈՒԹԻՒՆ յամահ կրկնութիւն թէ. Թող. 21b, 44b, 56b, 62a, 72a, 91a, 119b, 139b, 161b, 177a, 186b: — Ավելին ԿՈՎԱՆ կերպաւ: — ՏԵՇԱՎԻՇԻՒՆ: Կողի ներփ Կովան զուածէ. Ե. Առ մասուր. Սունկանակն Ավունակուան:

Ցամաք կը անշաւշ պակաս են մերջն քանի մը թուութը:

Հմատ. Թիւ 15:

ՑԱՎԱՑԱՆԱԿՐՈՒԹԻՒՆ հայ եւ թաթար:

1. Թող. 21b, 1. Անդրէն պատէկ Սունկ համան ասաւութիւն իւ կողուած թէնքին անընա մէնկուուշամբն: Ամէն: Թվէ: Ռի: Իթ: ս.

2. Թող. 44b, 12. «Կանոնն յը տուն է . . . . (Բայութ թիւրէ.) Կոցուս ձեռաւած անկուսութիւն լաւուի ասրկասպիսին: Երես անկեաւ ազաւէմ յիւէլ ի սէր. եւ ասուած զենք յիւէլ սիէլ: յ Այս իւսաւագ յիշաւակարգութեաց կրկնութիւնը կամ հայերէն: Թող. 62a, 29, 72a, 27, 177a, բ վարը. սու Բաթ-թիւրէն: Թող. 58b, բ, 27, 119b, բ, վարը. 139b, ս, վարը. 161b, ս, վարը. 186b, ս, վարը:

3. Թող. 19b, 1. վարը. նոր փառն եւ հայի ընեթակ գրեւ մը գրեւ է: «Ի գրութամ լաւուսուց շենք ասաւութիւն կամ հայերէն: Թող. 62a,

բ, 27, 177a, բ, վարը. սու Բաթ-թիւրէն: Թող. 58b, բ, 27, 119b, բ, վարը. 139b, ս, վարը. 161b, ս, վարը. 186b, ս, վարը:

4. Թող. 161b, ս, վարը կարմրագիր. «Դամկլամա առամօւ գոլուր, գնուուղտ քան ար վարութապատան տա համան գուսւելիքին:»

Թէ հայ մըն է ի թաթարեւն թաթարմանուց եւ հայ ընացէն անկուսունք է նաև անքաման նութեան կերպէն: Հայերէն բառք մի են թաթարեւն մէն: Լեզուն եւ թաթարման թէնան իբրեւ օրինակ են այս կոտրները.

5. Թող. 19b, վարը. նոր փառն եւ հայի ընեթակ գրեւ մը գրեւ է: «Ի գրութամ լաւուսուց շենք ասաւութիւն կամ հայերէն: Թող. 62a,

բ, 27, 177a, բ, վարը. սու Բաթ-թիւրէն: Թող. 58b, բ, 27, 119b, բ, վարը. 139b, ս, վարը. 161b, ս, վարը. 186b, ս, վարը:

6. Թող. 19b, վարը. նոր փառն եւ հայի ընեթակ գրեւ մը գրեւ է: «Ի գրութամ լաւուսուց շենք ասաւութիւն կամ հայերէն: Թող. 62a,

բ, 27, 177a, բ, վարը. սու Բաթ-թիւրէն: Թող. 58b, բ, 27, 119b, բ, վարը. 139b, ս, վարը. 161b, ս, վարը. 186b, ս, վարը:

7. Կուսէն ցաւդ վի Նէլէլ եւազը եւ ազաւը ասաւութիւն անկուսունք է նաև անքաման նութեան կերպէն: Հայերէն բառք մի են թաթարեւն մէն: Լեզուն եւ թաթարման թէնան իբրեւ օրինակ են այս կոտրները.

8. Թող. 19b, վարը. նոր փառն եւ հայի ընեթակ գրեւ մը գրեւ է: «Ի գրութամ լաւուսուց շենք ասաւութիւն կամ հայերէն: Թող. 62a,

բ, 27, 177a, բ, վարը. սու Բաթ-թիւրէն: Թող. 58b, բ, 27, 119b, բ, վարը. 139b, ս, վարը. 161b, ս, վարը. 186b, ս, վարը:

9. Կուսէն ցաւդ վի Նէլէլ եւազը եւ ազաւը ասաւութիւն անկուսունք է նաև անքաման նութեան կերպէն: Հայերէն բառք մի են թաթարեւն մէն: Լեզուն եւ թաթարման թէնան իբրեւ օրինակ են այս կոտրները.

10. Կուսէն ցաւդ վի Նէլէլ եւազը եւ ազաւը ասաւութիւն անկուսունք է նաև անքաման նութեան կերպէն: Հայերէն բառք մի են թաթարեւն մէն: Լեզուն եւ թաթարման թէնան իբրեւ օրինակ են այս կոտրները.

11. Կուսէն ցաւդ վի Նէլէլ եւազը եւ ազաւը ասաւութիւն անկուսունք է նաև անքաման նութեան կերպէն: Հայերէն բառք մի են թաթարեւն մէն: Լեզուն եւ թաթարման թէնան իբրեւ օրինակ են այս կոտրները.

14.

[Cod. Arm. 14.]
Թ. Գ. Գ. = 1645.

ԹՈՂՎՈՐ 79: — ՄՆԺՈՂԹԻՒՆ 29, 5×18, 5 սմ.
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ միափն 22, 6×14, 5 սմ. — ՏՈՂՎ 20—24: — ՍՈՒԹ. ԹՈՂԻԹ, բայց ու նոյն տեսակ: — ԿԱ. ԶՄ. Կաշկամա: — ՀԱՆԴԱՎՈՒՆք: ոչ շատ մորու: — ԳՈՐ. Աղիստիսակ եւ մորինակ չէ, զամ զի այլիսակ ժողո գրան նն: Թղ. 1—39a մէկ զօք է, բայց թղ. 39b—46b ուրիշ զոք է մըն է: Թղ. 4ba երրորդ զօք, որ եղնորդն ալ գծերէ: Թղ. 49a չորրորդ զօք զօք է: Թղ. 52a—78a մն որոշոր եւ մարտր իմպակտո մորէ, եւ 78b, 16 վեցերորդ անտոնի զօշուին մը կը սկսէ: Գործիքը շտա աւ չեն ընճանալիս եւ ուստա ոտորովն տղետ: — Նոյն պահանջ կրուստամքն իրա շտա մը թերթութիւնն եւ յանեւուր ըրած նն լճնորէն եւ նայելու, որով զոյ տեսի լուսակ: — Կան նաև առնի մը իրուրուսն ու կանաչ մը իրուրուսն ու կանաչ մը իրուրուսն: — Նոյն կրոց: Աղրամակտութիւնը եւ սկզբանառող կարինա են ընտանիսակ: — ԴԱ. Ա. Պ. 35b—36b, 39b եւ 4 թղութ վերէլ: — ԺԱՄԱՆԱԿ Թղ. 2 (= 1645): — ԳՐԻ. 2. ՄՐԵՐԻ գափը ամափացի: — ՏԵՐ. «Աշխարհ Ներս ի բառի զամունք, ընդ ուլանաւ սուրբ ապատածնն», Միևնույն գրիչ անոնց մասնակ: — ՏԻՐ. Տեր Եղիշանն էն քանամայ: — ԵԽԵԱՑԱՆԿՐՈՒԹԻՒՆ. Թղ. 74b:

Աղատեան է ՄԱՂՆՈՅ. (Հ. Ա. Թղ. 5.) Թղ. 1a կը սկսէ առաջն վերաբեր եւ ճակուտ և կարդ մկրտութիւն: Ա. Մարտ. թղ. 39a առաջն մէռքն դրուտ կան լոյ 8 կանոնց եւ այն ոչ կարտաւ, պյ. խառն:

Աննոնց զամ: (իրաբանչիւր Թիւ ուրիշ գրէ): Կան յաջարելու:

1. Թղ. 39b. «Կարդաւորութիւն ամենասուր պատրաբին:» Ասոր մէջ թղ. 40a, 5 բանոյեւ չէ հոյքը: Հայրէն չեն թղ. 41b հաւատոյ դաւանութեան հայրէն հայրէններ եւ պատասխանիչ, որ կը սպասի թղ. 41b:

2. Թղ. 46a. «Պատարագ ամենայն հաւատոր ննջեցելոց: Նոյն եմեր բ: Շարականիք եւ աւետարաբ:

Թղ. 49 փոք եւ նոր գրէ մուծուտած, քանի մը տոյ բան միայն գրուում է:

3. Թղ. 51b, Զգեստաւորութեան աղօթք (Քահանաբ):

Թղ. 51b. «Օրէնք արկանելոյ սպաս եկի շեղ. յուզոյ:» Ասոր կը յաջարէ Պատրոք: Ա. Երջ՝ թղ. 74b: — Հ. Ա. Թղ. 27:

4. Թղ. 75a. «Տեան եիցեկ Ասացեալ Զալաւթիւն:» Տեր երկիր եւ երկիր իշխան մահու եւ կենաց վ. Ա. Երջ՝ թղ. 78a:

Հ. Ա. Թղ. 10, 22:

5. Թղ. 78a, 16. Կոտր մէ: «Աւետարան ըստ Յովհաննու: Յայնմ ժամանակի ասաց Մարթա ցիհուու:»

6. (Նոյն բրէն:.) թղ. 78b. «Կանան պրըյն Աստուածահօրն Յովիչիւր եւ խատվանողին:» Ա. Երջ՝ թղ. 79a:

ՅԻԾԱՑԱԿԱԿԱԳ-ԲՈՒԹԻՒՆ: Թղ. 74b. «Փառք...: Արք զրեցաւ. Խոհրդատուրուր յաշնարչն

Լեհա ի հուսար Զամուսոյ: Ընդ համանեան սուրէ Ասուտանանին. ի զայկեւմն ուր Յահաննեա առաջայի Աստուած վայեկիւ տաց նաև ընդ երկիր առաւու: Ամէն: Բայց գրեցաւ ու: Թղին ԽՊ. Դ. (= 1645): Եղանակ անորժութ եւ անորհութ գրիւն, անուսոյ մազաման Մուրութ գրիի: Որ ետու միշտակ բարի ինձ ենուաց: Հօր ինչ մահանի Ալեքսանդրն, եւ մօր: Մարփանն: Աղումեծ դանձիքիոց ուրա: յիշէ զարդարածն գրիս ի մաքրափալլ յազօթո ձեր: Ամէն: Հայր: Անդաշարի մերաւ պազմաց զի կար մեր պաշագի եր: 1645:»

15.

[Cod. Arm. 15.]
Թ. Գ. Գ. = 1567:

ԹՈՂՎՈՐ 260: — ՄՆԺՈՂԹԻՒՆ 13×9 սմ. — ԳՐՈՒԹԻՒՆ միափն 10×6 սմ. — ՏՈՂՎ. 19: — ՍՈՒԹ. մազամաթ ոչ ողորկան եւ ոչ փայլու: — ԿԱ. ԶՄ. կամպակի արեւելա ողու: — ՀԱՆԴԱՎՈՒՆք. լաւ եւ մաքրու մազամապէս: — ԳՈՐ. ուղորդիր: նոր գոյէ կերպան թղ. 26b—27a, եւ 22 (բայց ոչ պահովութեամբ:) Մազաման մազաման կապայու ին ուղութիւնի միշտ կարիս: Գուղացից զուրիք կը սկսի զայտաշաքերոց և ամուգագործու: — ԽՈՐԱՆ կա սկզբն ու գետեցիկ: Կիւլուուրն աւ կա թղ. 24b, 54b, 150b, 182a, իրաւաբանիքն եւն առաջն սուր մանուշն սուր մանուշակ, երկորու կապայու, երրորդ կարմիր, եւ ԼՈՒՄԱՆԱՑԱԿՈՒՐ: — ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ: ՈՒԺ. (= 1567): — ԳՐԻ. թղ. 26a նն զեր մը ուղար մը անուանէ, բայց կը յիշէ թէ թէ իւլիւնէն է, եւ է անշոշ ՍՄին: — ՏԾՂ. «աշխարհ նիարահ» ի բարացու լ. և. ըն տոմանաւ Ս. Աստուածամին:» — ՏԻՐ. «Կորպաց պարու Աղամակ..» որ սուստ յաշասակ Զամանակի սինդիքունութեան: Ի թղին Ու. թղ. (= 1589): — Ի ԵԽԵԱՑԱՆԿՐՈՒԹԻՒՆ. թղ. 26a, 87b, 257b: — ՏԾՂ. ՀՈՒՐԻ: թղ. 26a, զարք կոմէ կը զօք Փ. 4. Ա. Երիք (որու յանուան) է եղեւ անցուս բնեցու թէ նն է այս զրայսի) ասպէս: 1596, Maij 15. finitum est doceo Psalterium Armeniacum; continent et Psalmum apocryphum Parvus eram et Cantica V. et N. Testamenti aliquia.

Աղատեան է Սաղմոսուն: Խամաճ նշանակուած են զուրպալս, եւ լուսունցի մայս ասղանազարքին ըսելիք «ալէլուսուն», եւն:

Թղ. 1a—244b. Ապազմու: Բայց ասոք

1. Թղ. 245a. կը գրուին առաւածեան ժամու սաղմոսու: — Թղ. 245a. «Աւրէնիւալ եւն:»

Թղ. 249a. «Մեծացուոցէ:» — Թղ. 251a. «Աւրէնիւալէք ն:» — «Ուրբենակ չ չկայ:

2. Թղ. 253b. Կարմագիր: «Այս սաղմոսի ինքնացիր գութայ է: Արագոյ թըւլ ի ժամանակի Զի և Կահանակ ընդգէմ բարձրացաւ. Առաջի սաւուցուցի:» Ալլէք: «Փաքր էի ես յեղազար:»

2. Թղ. 254a, 16. Ազօթք Մանասէի թագաւորին: Ա. Երջ՝ 257b, 5:

ՅԻԾԱՑԱԿԱԿԱԳ-ԲՈՒԹԻՒՆ: 1. Թղ. 25a, 16. «Զեմբարափ բրակի յազօթից ոչ մասանցոյ եւ աստաւուած զելիքն յիշէ յեր փառանդամ գաղուան Ա. մէն:»

2. Թղ. 26b, 17 զարք «Թղին Հայոց: ՈՒԺ. յանվոր անոյ ի. . . . .»

3. Թղ. 257b, 6. պիտաւոյ միշտակարան:

«Փառք...: Հնորհն անան սկսաց եւ ողորդաթեամ նորին կատարեցաւ: քնարա աստուածահօրն:

մարգարեին գութիք. ի յաշարհա՞ իւլու՞ ի քաղաքը լու ըստ հպաննեաւ առևր աստվածածին. թիգն նժի՞ջ Յանչպար ասուն աւարտեցաւ ։ ի լու եւ յարտ օրինուի, ձեռակը թերապար գրի տեսքուցոյ առ առաջն իւ ժեշխոյ ։ իրեւ անփալ կազմակ քաղաքաբարդը որ մեղադիր չընելի գրին ։ եւրուտու այս գրին, ի ան գոյով գոյայրանը ի յուժոյ թափել է ։ Եւս առաւել յափացն իւ եւ իրա գործունու գրեցի ։ Բայց գրեցաւ առ ի թագաւորաթեան այս աշխարհին իւ լու ինքնու ուսուութիւնն իւ ի իրա սկզբունքեան առը էրմանին աէր օդինուսէ ուսունիցոյ ։ Եւ յեպիսկոպութեան այս նահանգին բրիգու գարատեան վանեցույ։ Եւ եղեւ զրու սարմանանը ։ Երես անեալու կազմաշմարդը որ ցու-էւրու ձամբաւուզ ։ ան պարու թորու լինեանն մեր ։ Եւ ասուուան ողորմին չի նայեթք ։ Զեզ իշխազդ ։ Եւ մեզ յիշլուց առ հասարակ ողորմուց յաւուր միաւահամ գաղատեան իւրոյ ամէն ։ Ակրեան ստաց(ց)զ հօգատանչ սուրբ տառա ։ Էւ(ց) զարան Արտօնին ։ Հիշեմիք ի աէր ի մարգարիլ ազմու մեր ։ Եւ շնանուցեալ զընանզն իւր զարուն ու-էնիդ ։ Եւ զմայր զըւաշն ։ Եւ զանեանց արեան զմերանը անը օրտաց(ց) զայ հալու արդեան իւր ։ օրտաց(ց) զայ հալու արդեան իւրը ։ Եւ եւ այ ։ Եւ լուտու ։ Զա-նա-սոյ է նիշշունու ։ Նինման սուրբ Սատուածինն ։ ի զայեւու մանկանց սուրբ էկպէցւոյ ։ ի թագաւորա-թեան երրորդ Զինուարին ։ Եւ իշխանութեանն բար զօսափարին ։ Եւ ասուուածին իշխանն ։ Եւ շուտու մինուու ։ Պարա քանչիդ ։ որ անեաւան կոյի բա-նաւու ։ ի թիլ ։ ՈՒԼԸ (= 1589) ։ Եւ Մայիս ամսոյն ժիկ ։ Եւ Քիրասոս մարգարիք փառք յախանան ։ յ

Եւնարգի գրին թէեւ է աւան միք զները յայնեւ ։ այլ նշանակն է ուկ թէ ունեւ է-րոյց է անուշու Մինա տելեմոն, որ գրեր է նաև թիւ 25 ձեռագիրը, եւ իր անունը՝ Մի-նա Տելեմոն կէ ուկ նաև չն ։ Մինա ան է եւ պարագայք քաղաքը (Ար), ժամանակը (Թիւ տարույ) = 1585 ։ Եւ ան իրու տարի յա-նաջ ։ և կ անեա դոյլ սուրբ դուռ ։ շնան այս ձեռագրին Յիւրուին-իւն իւ հաւ թիւ 25 Յիւրու-իւրուն ։ յ

16.

[Cod. Arm. 16.]

Թիկ = 1613.

ԹՈՂՂԱՐԺ 409: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ 40, 5×28 սմ. — ԳՐՈՒԹԻՒՆ երկուն 32×20 սմ. — 807.Հ 37: — ՆԻՌ. Թութ ախն եւ ողորմեաւ: — ԿԱԶԱՌ. Փայտա-կամ կաշապա, Թթեգերմնը կարմր ներմաս: — ՀԱՆԳԱՄԱՆ. լաւ և մաքոր: — ԳԻՐ. բորբոքի, մարտոր, մեծութիւն լիքա: Ետա տեղ նոր ծեւ թք յա-ներած զամ կամ պակաս նշանակած են ։ այսպէս թիւ 36. 57. լունանարաւն նոր տեղ յիշուած ասդ-մն օրինակնու, 63b, 63b, 64a, 65a, 66b-67a, 68b, 74b, 75a, 77a, 83a, 85b, 91a, 93b-94a, 100a-101b, 102b-103b: որ ձեռք միաւանան մայս ոտուս ընթեցուածց բոլ նշանակած է Եպինդրւն յոն ըն-թնոցուածց տեղ: կամ նաև այլեւոյ բանքուն ի թամաս կամ թերիք մայս պատուի մեծապատ մայլ ուղարկիման այսպէս թիւ 121a, 124b, 135a, 135b, 195a, 200a են: — ԽՈՂԱԿԻՒՄ. կարմրա-գիր նու և վիճակը պատասխն սկզբն մեծ և զե-նցիք ԶԱՐԴԱՌԻՐ: Լուսաւաւզարու կան բաւական թուու և գետերիկ: — ԽՈՂՈՆ մեծութիւն արաւ Զի վասն ծովացեալ մե-

կան թիւ 1a, 169a, 232a (կասախորան): — ԽԱՎԱՎԱ-ՆՈՐ եւ այլ նմանք եւ նկար-թ թիւ 8b, 204a եւ պարու: — ԽԱՎԱՎԱՆ սկզբն 12 թուլութ, նմանք 407b, թ. 409b, եւ վերջ 17 թուլութ մասամբ լուսացածովն: — ԺՄԱՎԱՆԱ. ՈՎԲ (= 1613): — ԳԻՌ. Յակով երկը: — ՏԵՂ. « յաշխարս նախաց, ի նորաշն քաղաք Քանոնց ։ Տա նովանեաւ սուրբ աստուածածին, և սուրբ լուսաւորին: » — ՑԼՐ. « Դրմիք պարու Պնական պարու Պորոս որին ։ յշշառա բարպար Ս. Պա-տուածածին Եկեղեցիոյ: » — ՅԻԾԱՎԱՆԱ. ՅԻԾՈՒՈՒՐԻՒԹԻՒՆ: քայ ի բարձրամիք լուսացարի նանցուածուն, պրա-գութեանց եւն, նաւակու լիշշիկը. » թիւ 220a, թ. 408a, 408b:

ԽԱՎԱՆՈՒՆ է շաշչց, որուն մէջ կան կարգաւ տարուան ամէն օրուան պատուագի ընթեցուածք եւ տեսարաննք, հաներէ խորացիր տեղիկու-թեամբ ի բարձրանցիւր օրուան: ի մամաւորի կան:

թիւ 1a. « Ի մեծի տուու քրիստուց եւն: » յ թիւ 9a. « Կանոն Զար օրհնելցյ (ի Յայտ-նութեան):

թիւ 25b. « Տեան ընդ տառչն եւ այլք: »

թիւ 131a. Կանոն Ռմակուայի:

թիւ 136a. Աւադ Աւրաբիտ եւն:

թիւ 169a. Զատիիի:

թիւ 277b. Պայծառակերպութիւն եւն:

Անոնց զամ կան հնետեալ կոտորեր.

1. թիւ 121a. « Կանոն ժամորուն աւրհնելոյ, զոր ասպեկտ է Յանչունու Ուիլբրունի Յառ Հինդ-շաբաթի: » Այլին: « Մեծի վան քահանայից եւ ժողովուց ... »

2. թիւ 123b. « Կանոն զապաշխարող ար-ձակելցյ: »

3. թիւ 128b. « Կանոն փորու զորութիւնի Զար զեկուցանէ քահանային ժողովրեանի վերայ ընմին Զիի սրբաւութեան: Աւադ աստատան ի դիրի ի հրափառեալ ի նոր զնեն ուկ պակե-ւուարուք ի հրափառեր ի մաս զնեն ու այսպէս Լուտուուք ի որդենքներ ի մաս վրկելի զնան ուսուցանեմ: » ի լուսանց գրուած: « Պարու պա-տուիրնին ի պատարան կարգա: »

4. թիւ 136a. « Կանոն Աշ աւրհնելցյ Տնա-կանին: Սծեն զըւարեանի ի գուան եւելցեցոյ: » Այլ. Երանի ում թորութիւն եւն: » Վերը 157b:

5. թիւ 232a. « Գովեստ նէրինովի Սասցեալ ի հոգին սուրբ Սատուած: Սրբոյ նէրի վրեւ-նացոյ, արեպիկովոսի Տարուե կիլիկեցյ: »

6. թիւ 401a. « Հանեսու երանական աւա-նակն Աւանարանչի: » Այլին: « Եւ ընդ եղբարս: » Վերը 402b:

7. թիւ 409a. (Այլ յիւ-ու) « Կանոն փոխման Մրու Հյ Սասուածանանց: »

ՑԵՂԱՏԱԿԱՎՐԴՐՈՒԹԻՒՆ: 1. թիւ 220a, ուր Մագգաղեածոց վայ պատուած մաս է ընթեցուածք, զորաւ և լուսածքը. « Որք մնաւուն զակեարան զայ ընթեցուածք եւ որք ու ընդունիցին զաւաւուածն կարգացնեն: »

2. Գումար յիւ-ու-ու-ու-ու: թիւ 408a.

« Փառք...: Որ ես կարզութիւն անեա բնու-թեան եւ ցնորդիւն մասցու... որ անարհստ գուվ ի գործ գրութեան: ի հարկ յանձնի կապ անեան արի ի գետքութիւն արաւ Զի վասն ծովացեալ մե-

զացի մոյց։ Հուշեց եւ յայսմառութքն եւ շորթառ է այբեցաց ի մեջ է կեկեղեցոյ, կոյդ հասեալ ի ճարպէ յաւուը տօնի Սրբոյն Ստովանոսի նախավայրին, եւ յերեկոյէ մինչեւ ցառաւուն ծախեալ ծխեցաւ եւ ի լողորդայն առաւուսուն պահու գնահեալ իմ եւ բարեալ զիեկադցին, տեսի զնա...։ Հաւաշցն ստիւերն այրեցեալ եւ այսմառուցն կիսապեաց ծիսպէ՞լ ի ներեց կոյր...։ Եւ պյուտեալ զրկեալ կողոպտեցայ ի մեծամեծ գանձուցա ի յարպեաց եւ շլյուք ֆու պյու պյուսուուը կամ ճամաց մնենածուն եւ կից կիցիցնին; մեծաւ շնարի հափիտուար գրաղամափու սոսու ի մարպարապէն իրվա։ Եւ ես անփարժու գրութեամբ հարեց ի գործ...։ Եւ յանդ հասեալ կատարեցի զամփանյ զգիւ եւ յարչի։

“Ասր գրեաւ գրիցը ձեռամք վանամեղ Յունի երիցուն, ի թշրիփութեամն արքեթակն տունին նու։ Եւ ԿԲ ափի ի յավարն էսիսց, ի նորալցն բարպար Զանցոց, ընդ հովանեաւ սուրբ աստուածածինն, եւ ուրու լուսասուրուն եւ պյու ըստ արտօնությունն ի ժամանակ ի մարպարապէն իրվա։ Եւ անուանի գրիցը նուց, զի հանապարոր ի ճաշոյն ընթեշեանի, պյու եւ կոյի որդիւցը, զի գրուտ տարին զնիթերցուածոն յինքեան սանի...։ Արդ երես նմիւթեալ արզւում զնեկ զամփանյն սոսու կարպար ի կամ օրինիկեալ, յեխէնիւ ի մարպարապէն ազօթս մեր զիս զիցուն գրաղակ եւ գծուզոն իմ զիմնիցեանքա առ Քրիստու, զիսյան իմ վնամութունն եւ զմայսի իմ վնամութունն եւ զմայսի իմ վնամուն եւ զամփակն իմ եւ զմանայն արեաւու մերաւուրու իմ։ Կամ զամփանյուն պարու սոսու զի բուռնութանու ամա, կարպար ի կամ օրինիկ սոսու, որ սոսաց զամ ի հալալ արդիսոն... Եւ ես իրաշակ անինչն Զամուցա քաղաքին սուրբ Աստուածածին էկեղեցւոյ վասն հոգուց իւրոյ վասն ծնուղա իւրոյ, եւ իրեն ի յարչ ու ու փոխեցաւ առ Քրիստու մանուկ տափ Էրիստորապահն հասկին։

“Դրաքանու աղաւեմ զնեկ ընթերցող եղացայք իմ, որ մեղաքիր ընելք խոյրութեան եւ զարաց եւ անյարմառութեան գրյու, զի պէսպէտ վլուք եւ շարչանիք բռեցի, զի եւ Ռուբ. Թվին (= 1603). մայ եւ կրին (= 1613) Թվլին (՝) ի յաւարան հասայ։ Վասն որդիւ ինդիկուլ աղաւեմ եւն։”

3. Թզ. 408b. Նոր ձեռք. “Թզ. Ռէկ (= 1626) մայիս ժթ օրն շաբաթ. Եւստ ի Զամուցա Պարտն ուն Մորդեկանու սուրբ իշխանացիք ի Պարտն Տէր Երիշեալ իւրաքանչեան եւ տէր Խոյուրուուր արեաւ լուժիք, վասն նուի բայսունուն եւ կինականութեամ սուրբ եկեղեցւոյ, եւ ի հայրապետութեան Ետան աեր Մերիքսիթ կամ ուղկուուր ու իւր իւր լունի է լու եւ առարես զմել ի Զամուցա քաշուր, եւ ի քահանայութեան Տէր Յամու բահանացին, կեկար համգեւքիտասն նորին, աստուան փառաւուր զիմնին ի հորի եւ ի մարմն, ամէն։ — Թզ. Ռէկթ. (= 1630), սենտ. ի. օրն երկուշաբթի, ի հայրապետութեան Ետան ուն կուրքակ ի Տէր Խալքու բահանացին, կուտ կ լու նուիրակ սոսու կամ անսուր ի յայս աստուածապահ քաղաքն Զամուցա, եւ ի ժամանակ Քահանայից Տէր Յամունին, որ եւ կիւկ եւ համեսեալ ի տուն Տէր Անրէսեա քահանայն։

աստուած զներն փառաւուրէ ի յայս կեանք եւ ի յաւեւ տենական ամէն։”

Համա. Թիւ 5. Ցիշասակագութիւն։ — Այս նուիրակութիւն կը յէլէ Խոյաք (Ճամանակա գրաւթիւն, 1630) այսէս “Ցիշաք” ամէ քայ ի կուսօպիս նուրիտ Սովուսի կաթուզկանի խուրացաւու կուսօպիս մարտունին կեանացից որ, մնէն. Արեւապիտուպան նըդքէմ կամաց նուիրակութիւն հրամակաց քահանայի իւրամ ընթեռն անէն զնա, որ զնիթ Արեւապիտուպան նընարքին ամէն կը պատկան է Այս առ թշրի ծագեցան բուռնթիւրեւ քուպարեան, միւնք ասիպւացաւ Արեւապիտուպան զորաց զնութեամբ եկեղեցին մնեն, եւ իրուն կոյմն էր Ովուսիս Կաթու թուղկուս, ինչպէս կը պատմէ նոյն Խոչքա։

17.

[Cod. Arm. 17.]

Թիւ 5 = 1617.

Թիւ Ութր. 510, մինը 2052; — Մտիութիւն 40. 5×27 սմ. — Գրութիւնն երկին 32×19, 5 սմ. — Սովութիւն 37; — Նորիթ. Թուղթ պինդ եւ ողորկան: — ԿԱՂՋ, Կարպասա, ասրեւեխն: — ՀԱՅԱՒՄԱՐԻ Բնութագիւն: — Թիւ 5, որ նուուզիր ու շաս մնուուր. զոր ապաջն մասին զորթիւնն աւելի լաւ է բան վեր նընալու: — ԼԱՄԱՆՆԱՌ կարդրան Նախամարտա, Նոնալու և Նուուրանիք: Բաւական յամաի և ՅՈՒՆՆԱՑԱ ԶԱՐԱՐԵԿ իւ ԶԱՐԱՐԱԳՐՈՒ, և Խոյուն (Թզ. 1a): Զարոք, զոյն, զիւսպիր եւն նոյն նու Թիւ 1613 համա հոյն զորին արքը աւալուպ: — ԱԱՑԱՐ Եւ ԱԱՑԱՐ 15 փօքէն իւ երկու պահեան, որուն կը յաջորդէ ՈՒԽԵԿ Թզ. I—XXI Նշանաւուած, (14 թուղթ սասն ալ վիւզը զամփանյ) կը յանիւ ամսութ պատակը: Թզ. I—VI ՍՈՂԵԱՅՆ է ԱԱՑԱՐԾՈՒՆԾՈՒ ասուսաց ասուսաց ասուսաց ասուսաց է Նուասի սրոյուն տօնին օրը, որուն յայմաւուր մէջ զորնել Կանին է: Թզ. VI—VIII Նուասիի ցուցակ ւրբակուն ամսութ պարագան յամանաց, ըաց թօքը կը նամին նամիւ մինչեւ ՎՇ-ի ամսութ: — Լաւասիսիւռն վայ շաս յամաի և նուի ծովածքը կը մասնաւուն լաւասիսիւռն լաւասիս թէրութիւնն, այսինքն բոլ վայսպանաւունց եւ այլ հասածաց բոլ հասած կաւու և ամսուն փիւթի. լավասականիւռներն են: — ԺԱՎԱՆԱՑԱ և ԱԱՑԱՐ (— 1617): — ԳՐԵՅ. Յակով երեց: — ՏԾԻՐ. “աշշարն կամանց, ի նորալցն բարաց ամսութաց ասուն բանին. մասնաւուրա թզ. VIa, II, 9a, 55a. մին 1189—1203 ամէն իլիս սպակ քահի մը տղ շաղանակիուզ. փնտ 2029—2032 եւն։”

Ուասեան է Յայսմառուր, որուն մէջ կան հայ առանցոցի ամէն սրոց վկայապանութիւնք: Այս կարգաւ եւն գլուաւորը:

Ա. 1. Թզ. 1a. Տօն Յայհանու կարպատիք և ԱԱՑԱՐին հայրապետն: — 2. Թզ. 5b. Տօն Ծովակաթիւն իմնուն բանին աստուծոյ ի Վայշարցապաս, եւն եւն։

Այս գրու մէջ կան գոկթէ ամէն վկայագրութիւնն իւր կտունունի Յարմաւուրներուն մէջ, միւնքնուն ձեւուն եւ ունիք: Բայս սովորաբար Յայսմառուր (Ճանապիրք) իւրաքու աննուն կը ըլլան. պահ այս ման աւելի կամ պակաս, զնիթան կամ համանաց ըլլարդ. պահուն շատ աւելի մեծ եւ բարձրմիթի, յաւեւածեց կոյունք կը ունենան մէջ հիւսուած, մեծաւ մասամբ ճամանակ:

թ. Աստված զատ կան հետեւեալք. 1. թղ.

32. Պատմութիւն Ծիգարայ:

2. Սիւն 39. “Պատմութիւն ի թուին Հայոց աջ և Նե Ամին (= 1185) պանչելի լուսոց երեւելոյ ի լուս Հռոյս մեր Ուլուհան”:

3. Սիւն 240. “Յիշատակ . . . աւերման Ամ. Բայ: Ա Ամիւն:” Թագաւորի Պարսից Կատար անձնն:

4. Սիւն 457. “Ներբողեան ասացեալ է պր-
բոց վարդապետա, ի պարտ ամենի օրոց Հնաց
եւ Խորոց:” Ալիքն: “Կաթուղիկէ Եկեղեցի ուոր-
երկին ի յերկի հաստատեցաւ:”

5. Սիւն 501. “Պատմառք յազագու Երկույ-
նոց գատոց . . . թէ ոք են առաջնորդ Վերջինը եւ
միջնորդ:” Ալիքն: “Խսկական Էռոթիւն եւ գերարան
ասառածութիւնն:

6. Սիւն 505. “Տեառն Ներսէսի ասացեալ
մազմանք առ Հրեշտակապետն: . . .” Ալիքն:

7. Սիւն 618. “Գիււ գրայն Հայոց որ ի Բա-
լու:”

8. Սիւն 923. “Յիշատակ պանչելի տեսլեան
ուորբ վարդապետին խաչտարց:

9. Սիւն 809. “Պրոյն փեր ի Խորին Ասորոյ
ասացեալ Ներբողեան ի սուրբ Ստեփանոս:” Ալիքն:

“Անդրտանիլի մարտիրոսաց նախալիկայն Քրիստոնի:”

10. Սիւն 893. “Պատմառ ճրագալուց ծննդ-
գեան եւ յարանութեան Քրիստոնի ասառածուծոցը:” Ալիքն:

“Խորհուրդ առուր ճրագալուցին յոյժ գե-
ղցիկ է:”

Տես նաեւ սիւն 923 եւն (բար ութօքէք):

11. Սիւն 1277. “Յիշատակ մեծ եւ հոգելի
վարդապետին Գրիգորի, զըր Ներսէնին ասացեալ.
Առուր վարդապետի նորին աշակերտի:” Ալիքն:

“Գովիլ զուրբան եւ զգուրեալ ասառածուծոյ:”

12. Սիւն 1370. “Ենէլու վարդապետի ասա-
ցեալ ի յորունին Քրիստոնի:” Չընազ եւ զարմա-
նալի:

13. Սիւն 1424. Յայիսայ Արեց Ապիսկոպոսին
ասացեալ ի Խերանուսութիւնն Թամայի առաքե-
լցին:” Ալիքն:

“Յորժամ յարեան Հովին:” . . .”

14. Սիւն 1499. “Տեսիլ Յովհաննէս վար-
դապետին Քաննեցոյ:”

15. Սիւն 1546. “Պատմութիւն միւս այլ
կնոջ. աեր աղջնան որ Բերէի տաճկացաւ:”

16. Սիւն 1694. “Յիշատակ Աշոտայ բա-
րդարառույց:”

17. Սիւն 1697. “Յովհաննէս Զէնին, որ էր
ի Զիշածակուն աղջան Հայ:”

18. Սիւն 1874. “Պատմութիւն Արքոյն Բա-
րդարառա Եպիսկոպոսին:”

19. Սիւն 1981. “Պատմութիւն Յովհաննի
եւ Բարձրամայ:” Վերջ սիւն 2028. “Պր եւ եւ ա-
սատ մեղասոյ ծառապա ասառածոյ բարձրամ աշխա-
տութեամբ. փոքր ի շատէ. թարգմանեցի զա ի
Հայ բարբառ. ձեռամբ իշխանի միոյ պատուաւորի:”

ՅԻՀԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ: 1. VII, բ. 11.

Index topographicus Nomina Omnia Sanctorum,
Provinciarum (այսպէս), Urbium, Oppidorum, ac Locorum
qui (այսպէս) in hoc Martyrologio continentalis, tum in

Romanio Macenologio Graeco, Legendario Sanctorum, cum
in Vitis SS. Patrum. Collectus per me Gregorium
Petrum Davidovici Praepositum huius Ecclesiae Za-
moscensis Armeniorum Assumptionis Gloriosissimae in
Caelum Beatae Virginis Mariæ. Բայց տարբթիւ չայ
գուստ թէ երբ էր պարհետ: Դաստիան աւագերէց
այս Եկեղեցւոյն:

2. Թղ. 9a. “Ոզորմ Քրիստոս Աստված պատուց
ուորբ գրոց Յակով քահանային եւ Հօն եւ մօն Ան-
նային եւ Երիշինչը, եւ որոյն Գրիգորի եւ Մու-
խանանին, Յովհաննէսին եւ Աստվածատուրունին եւ
գուերացն Աննային եւ Մարիամին եւ Շուշնչին:”
Ալեյի յիշանապրութիւն կը կրնաի ուն հա-
միննեւ մկրտչ թջ. ճնա եւ այլոք կը յիշինու
անանը “Եղուարին:”

3. Թղ. 29a. “Ոզորմ Քրիստոս Աստված գրոց՝
յակով քահանային եւ Հօն պլթանին եւ մօն աննային,
եւ Երիշինչը եւ զաւական քրիստոնի եւ ասե-
մանանին, Յովհաննէսին եւ Աստվածատուրունին, ան-
նային եւ մարտափիւ եւ շոշանին:”

4. Սիւն 1189—1203. ամէն էլլին վայ քանի մը
տաշ մայու գիւղուց կայ այս սասաւորը,
Հիսուսակը է իսկան ծերունի:

Զինէր հօսուն զան ի սեպի.

Ունէր ամաւլ կիս մը բարի.

Եր ծիւալիս ւառարին.

Ճայ գեր զզառան էր անմղուկ,

Ի պանզին առջէւ հնզակ.

Որդիք ունէր. բ մանուկ.

Մին յիմար, մին խարուկ.

Կարպա եւ զիտ զաւարինին,

Որ կին էտա ըզեւը բեռն:

Գոտէնարտեա ընդ միւս էին,

Բայց կարճ եղաւ մին ի սեղին:

Գոտէնարտ ճակառուն,

Յաղթարաբուն զեղին:

Էկէնէր երթայց կաղկաղ ի սուն

Ոչ իւր կոր ճար (”) իւր խաւապտուն (”):

Արեգակն նման իշխան,

Եղագաւ ունէր իւր մատանան,

Խեպէս հեղաց շառ ի զնդան:

Շատոց ի սով էստ սեպն:

5. Գլուխու յիշառտուու: Սիւն 2029—2032:

“Փառք . . . : Արք եւ արուուս քահանայից մանւանդ
թէ ամենան քրիստոնէց, Յաւիք երցու ցանկացաւզ
ւշուն պատմութեան արց, եւ ի հարէտ յամերի կա-
խեան արքի ի գաւարութիւն սորա. զի զնոն ծո-
վացեալ մեղաց իւր սոյ պատմաւուցն եւ ճաշոցն եւ շաբա-
շա. մի այրեցա ի մէջ եկեղեցյուն. . . (առե թիւ 16.)
եւ մեծան յափի հազիւ առաք զաւափար սոյա ի մա-
րգարապէն նովլ. եւ ես անվարտ գուշ գուշութեան
հարից ի գրք. եւ յազմանեան լոյզմանթիւն
Աստվածութիւն կատա. եւ նորին Շարհազ յանդ հասեալ կա-
տարիցիւ: Ալո գրիցա յասմանաւուցն մեռամբ յազմա-
նա Յակով Երիշուա. Թվին. Անջ. Ե յաշնարհ իւս-
ուու, ի նորաշն բազաց թանօս ընդ համենան
Սուրբ Աստվածածնին եւ ուորբ Լուսաւորին եւ այլոց
շնչարաց: Ի ժամանէս հայրածառնութիւնն

իշխանութեան քաղաքաբն Պարսկ թօվմասին երիտասարդ իշխանին, որ հայրենակողութեամբ Զամացակի անուանի դոր տէր Աստուած ընկ երկայ սուտոր պատաք, ամէն: Արդ երես անեալ ազամէմ զեղոց զամենեան որք հանդիպէր սման կարուցաց կամ օրինակելով, յիշեմիք ի մաքրափայլ յաղթօ ձեռ զիցուոց գրապիտ եւ զինուն իմ զիտիշեալուն ուռ Քիսառու, զիպիտ իմ զլամուռն' եւ զմուռն իմ զլամուռ, եւ զիրեպուր ուրուուն իմ ու Եր յօդին-Յեւ զրոյս՝ ամ բանին այրիր: Եւ եղաք զամ յիշատակ եկեղեցելուս, որ անուանի ուորք աստուածանին կառուցեալ է ի քաղաքու Զամանցա: Եւ պլ չունի ոք իշխանութիւն անուուզ զամ աստի: Կամ յայլ եկեղեցի առաջ կամ զամանէու... Դրաբերա ազամէմ զեղոց ով ընթեր եղացար իմ, անմեղադի մորոք խոշութեան եւ աղամանը եւ անյարմառը թեանքոյ յօն:

6. Հոր վարու նոր ձեռք մը գրե է: «Թուին Լատինացաց 1768թ (Վարագու) ՁՈՐԾԱՅՑԻ Եղեւ բարու ընթերի ով սիրիի: Մոտավակաց: Երայոց ազինի եւ անման: Կոմ ծառաց վերին կորման: լսել տարի փողուն գաբրիկեան... (աւճեւուն) այցին երանա. կան միւսին(?) իւրոյ աշկողումն Ամէն:

18.

[Cod. Arm. 18. - Եւ բ:]

ԹմՌԸ ։ = 1702 էն յառաջ:

ԹՈՂՂԱԹԹ 101 + 38: — ՍԵԺՈՒԹԹԻՆ 30, 5×19 սմ. — ԳՐՈՒԹԹԻՆ երկուն 24×14 սմ. և 25×16 սմ. — ՏՈՂՂ 31 էն 34: — ՍԻՆԹ. Ուստուածանին, Ամառ փայտու. Բ. Կոշ եւ ու փայտու: — ՎԱՂԱՐ. Կաշկավու: — ԳԻՒ. բորոքքի միջն մարուր, այլ Բ. Տառորին զրութեան աւելի նորագոյն եւ գլ: — ՏԱՄԱՐԱՄԱՆ. ընդանարապս լւ: — ԴԱՏԱՄԱԿ Թղ. 140թ, 141թ, 142-152, 154թ, 155թ, 156թ, 158, 159, սոնակէն սանի Թղ. Խ. Ճա: Ճա: Տպրաւ ՆԿԱՐ զորուած է Խ. Բայց Ձս նոր Ավարաւած զեղեցիկ բասակած: — ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ Ամառու, սանի քան զան 1702: — ԳՐՈՉ. անձնութ: — ՏԾՂԻ անցութիւն: — Լու կամ Լեմանիք բաղադր: — ՏԾՂ. Աստանութ եւ Սիմոնակիլ: — ԹԻՇԱՏԱԿԱԿՐՈՒԹԹԻՆ ասպաւթիւն զերշն բարչն բարչն թողոց վրայ, այլ ու հուրեւն:

Վատաեան է երեխ-որ, եւ խոլովու եկեղեցական պաշտամանց զերաբերեալ դրութեանց:

Ա. (Հատոր):

1. Թղ. 1ա. «Աշօթք առ երանեալ կոյսն ամենորչնեալ Մարիմ:» Սիլէն: «Ոչ Եր ով ասող առաւատաւան:»

2. Էջ. Ա. «Պատարագամասուց ու Լէհահայոց բաւական ասքրիդ եւ յաւելուածովլը սեպ-հական նոյն Հայոց:»

3. Էջ. Աթ. «Ճաշոց ու (ծննդեան մըադաւացէն սկսելով):

Հմնու. Թիւ 16:

4. Այլեւայլ Օրհնուիւն+ պյու կարգաւ.

ա) Էջ. Ա. «Օրհնութիւն տան:»

բ) Էջ. Աթ. «Օրհնութիւն աեղոյն:»

շ) Էջ. Կ+. «Օրհնութիւն Առագաստին:» — «Օրհնութիւն իսոսոյ, ծալկանց եւ պալոց ի տօնի վերափոխումն:»

զ) Էջ. Կ+. «Օրհնութիւն Զըս կիրակից:»

ե) Էջ. Ճ. «Օրհնութիւն սոկւյ, կնքրտոկի եւ ինկի ի տօնի աստուած այսայսանութեան:»
շ) Էջ. Ճ. «Օրհնութիւն նոր պալոց:»
է) Էջ. Ճ. «Օրհնութիւն նաւին:»
ը) Էջ. Ճ. «Օրհնութիւն սամանաց:»
ժ) Էջ. Ճ. «Օրհնութիւն ջրոց եւ աղքերաց:»
ժ) Էջ. Ճ. «Օրհնութիւն կերպեաց եւ Գաուսին ի տօնի Զատկին:»
ժ) Էջ. Ճ. «Օրհնութիւն ձուուց:»
ժ) Էջ. Ճ. «Օրհնութիւն հացի:» — «Օր-
հնութիւն հացի վասն հիւանցաց:»
5. Էջ. Ճ. կ. «Մաշացուց ու (Հմնու. Թիւ 5.) Միայն 11 կանոնք կան պյու մասին մէջ:

Բ. (Հատոր):

Ել 1-72 Ճ-ոց է (Հմնու. Թիւ 16): Ի մաս-նաւորի կան պյու գործ մէջ:

1. Էջ. 21. «Երէ առ ուուր Աստուածածնին:» Այլուր. «Ասաւ ծովային որ զիքուու մաքուր կա-թամբ:»

2. Էջ. 41. «Տաղն Անդիւլուց:» Սիլէն: «Նաւ-ուր յայնմիկ, նաւուր յասման, բնաւուր կենցաղու-յանին գառնան:»

3. Էջ. 71. Լ-այնիւէն: «Ա. Կայութ անսուի աւ-ուր պատուին:»

4. Էջ. 73. «Օրհնութիւն հուրի ի մեծի շա-բաթու:»

կ) Էջ. 76. Լ-ուիւէն: նոյնը:

կ) Էջ. 79 Լէ էւրէն գրութիւն մը:

ԾԱԸՆԱԱՆԿՐՈՒԹԻՒՆՆԵ: 1. Թղ. 2թ. պա-կերն ատիկ Լ-ուիւէն յիշանակագործիւն մը. գուաւ-ընթեանիկ. միայն կիմանացուի որ 1721թ (Փետր. 2) «Զամանակին հուրաբառն զուուած է զրոց պյու ան անք:»

2. Թղ. 3. պազէտ էշին. «Անո Դոմին 1702 die 23 Januarij emi hoc Missale florinis 25 ab Admoduc... (?) Oztricu (?) Astanovicz poenitentiario archi-cathedrali Leopol. Armeniorum. Z. Simon Stet-kiwic praep... (?) Armen institutus ad praefatam praepositoratum Anno Domini 1703 in November.»

19.

[Cod. Arm. 19.]

ԹմՌԸ ։ = 1653:

ԹՈՂՂԱԹԹ 186: — ՍԵԺՈՒԹԹԻՆ 28×18 սմ. — ԳՐՈՒԹԹԻՆ լիպան 22×12 սմ. — ՏՈՂՂ 27: — Նիհիթ. Թուուր նոր անսակ եւ ողորիսաւ: — ԱԱԾՈՒԱԱՆ. աւ, բայց թանձ եւ կոշտ զութեան պատասաւ երկու կողմանէ ալ կը տնտիկի զուած տաց եւ տպէտ տան կանու մա-տեսնը: — Գոր. Խոսքի նոր, շատ մեծ, եւ միջնա մարդութեան: — Խուզիւլ միջաւ մասամբ կարմիր, տղնակսաւ ԽօԶԱՄԱԳԻՐ. խու ԽոՌԱՎԱԿԻ: Հուութուպարանն մասն եւ մասամբ կարմիր: — Ասենթեթ միջ զարպազի սուլեափած կարմ. ճա: Եւ այսիք: — ՀՈՒԽԱԱՆ ԱՌԱՎԱԿԻ: Հուութուպարանն մասն եւ մասամբ կարմիր: Ամիսն թէ միջ զարպազի սուլեափած կարմ. ճա: Եւ այսիք:

Վատեան է ժամիկիր։ յորում կան՝
թղ. 12—41. գիշերային։ (թղ. 24ա—31ա.
Կանձնաբարիւն։)
թղ. 42ա—79ի. Առաւոտեան։
թղ. 79ի—89ի. Առեւազալ։
թղ. 89ի—102ա. Ճաշու։
թղ. 129ա—133ի. “Սասուած անեղ”։
թղ. 134ա—146ա. Երկդյուման։
թղ. 146ի—168ա. Խաղաղապահ։
թղ. 168ի—183ա. Հանգստան։

Սասու մէջ կան ոյցեալուրի կոտրներ ալ։
Ակիզը թուրթ մը պահու է, եւ կը սկիր։ “Տեսանդ
է փրկութիւն ի վերայ ժողովրդեան քո, եւն։”

Հման։ Թիւ. 8. բաց մասաւած 9։

2. թղ. 13ի. Ամերիկ ամենայն եռքը։
Այլ եւս իրաւուներսէն առ ուրբ աստուածա-
ծին։ Այլին։ “Սասուած անեղ ամենոր հնեալ,
դպաղատան մեր ընկալ”։

3. թղ. 17։ “Այլ եւս իրաւուն պիտանացն
եւ բարին Այլին։ “Աթթօն եղերուք, արթուն
իմաստուք”։

4. թղ. 102ա. Պարուստահարուց (ասրիկաւադի
եւ դպրաց մասը)։

Հման։ Թիւ. 27։

5. թղ. 186ա. (Հյանակարանէն եռքը) Նոր
ձեռքէ մը գրուած։ “Երդ առ Ուրբ Հոգին։”
Այլին։ “Եկ առ մեղ ստեղծօց սուրբ Հոգին։

Մասց ծառայից քոց այց արա, յ եւն։

Վեց տուն յարեալզան։

ՅԵՇԱՑԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՆ։ 1. թղ. 22ա. Կար-
մրա։ “Եւ ապս սկսանին կանոն զինենք կարգան։
Սինեցն զքել տէր զարութենեն մինչ ի գոխ (համ-
ուտուու այսկի)։ զնշանն կու զրնեք թէ որոն ինչ ձայն
եւ զնշանու քեզոց։ կարգանք։ յիշ = տէր ողբերափա։
եւ քրիտան զիքն յիշ = տէր ամեն։”

2. Գլուխաց կարստուու։ թղ. 183ի. “Փասէր։”
Արդ գրեցա ունասիր։ յաշնարհ հւետոց, ի քաղաքն
իսկական ի գառ եւ ի արուած ամանակիր պիզ
եւ անարէն հոսու պազէն։ անուած կոշիկաւա-
շՊիտան իմելինիքին։ որ հիմ ամ պատրիկաւ-
տառապեալ, եւ զերեալ զաշնարհ իսխաց, քաղաքու։
եւ զգելու, եւ զգաւառու։ զգելուքանգու, զգ առաջ-
զանատեր, զգանախայ, եւ զնարդուց, զգենամին։
եւ զմեալալ, եւ զանանյն ինչ եւ անկանէր, եւ
ի ձեռն հասաներ, նա անինացարա։ եւ անորոգմարա-
տանշալ, գերէր, եւ այց ի ձեռն այլացեաց։ որ կո-
չուտին թամար ազնն . . . ինը գոտոսութեամբ։ եւ
համիք սատանայիք (Պոկտանն) առներ զին եւ կա-
մէր։ Արդ հայեց ի քիսոսու . . . զմել զանինեսանն
զհաւատացեան ազատանց ի նորս անհաւատյն ձեռ-
առնեն ամէն։ Արդ լուս ինդրէւաց նիշուր իւյ, բան
գուս պրց տէր քըմիս ևա-մարտ։ ի սուրբ եկեղեցին։ ի ուղարք քըմիս առ արեւուն։ եւ ըն-
կերուն եւ գուտարորդյուն։ եւ ծննդան ննիցեցն հո-
գուն։ Զօր տէր աստուած բարով վայշէ տայց իւ-
րեանց քահանայից եւ բան միքոն ամէն։ Արդ գրե-
ցա ի յարեթաման Անծ առ մարիս։ Ռէճն, ամին։ եւ
ի մայու իրին։ ի հարապատութեան սուրբ Էջմիածնա։
Տեան Տէր Փիլիպոս կաթուազիկուն. ի յառաջոր-

գութեան, խառնակի ժաման ոչ պա եւ ոչ պի, պի-
թագեալ վան գայց պարու թորոսով Տըր Կիւ-
զպոսին, եւ ի թագւարութեան իւն քատիմիրին։
Գրեաց զա խեց, եւ աննարակի մասուոր եւ անարժան
ծառայ ոտացերու գ իդան։ Ա-րդիւն որդյ Պարու
քրիմով Մուսթաֆային։ Հայցեմ զեզ, հար իմ
եւ եղայրը, ով որ կարդաց, եւ արթնակէ, զիս զե-
զուորու . . . միշտ չ ձահերանայք, եւ զիշողն քրիտոսու
աստուած յիշէ ո եւն։

20.

[Cod. Arm. 20.]

Թուն. Իր. = 1685։

Մի միան երկայն բնու թրտ մի, երկախութիւն
5 մեղո, եւ այսիւթիւն 10 տո։ նինու. Թուղծ : —
ձանիւթուուք, մարտու պատուած : — Կիր, ոստրապիր :
— Խորսիրա պայտի կամ մնան կարմաւ : Մէջ
զան ոթ Պէտքնաւէ և շան մը վարպարու պարապանն
մէջ ճամփանիս աման զուու : — ՄէլլՌԱՄԱՆ զուու-
թիւնը . . . — Զի՞շու եւ օնչու իւ լուսիքու : — ՅԻՆԱՑԱ-
ՍԿԿԱՐՈՒԹԻՒՆ ուժի վարի կողու։

Գրչութիւն է Յու-ու-նի-ի-ի-ի, որուն մէջ
կան բանաւուք հմայութեանց, ինչու-նի-մին մին-
նոյն բանաւուքն պիտեալ նիկարու պէ եւ գծերով եւ
տակերով, եւ յայլեալ լողիներով նախ կայ:

1. Ա-դիր վան թուրպի կազելց եւ ամենան
շար դիրի իսպի որ կապի ի դիմաց ծառույի Աս-
տուուք յիշէն ամեն։

2. “Աղօթք թպւսի կապելց իւալի”,

3. “Աղօթք զաւա ծնանելց”,

4. “Աղօթք թպւսի կապելց իւալի որ կապի
ի դիմաց ծառային Աստուծոյ, մէկիքն ամեն”,

5. “Ա-լ աղօթք ք սան կապանաց գիւց
թպւսիք, իսլիք որ կապի եւ հալածի ի դիմաց
ծառային Աստուծոյ” :

6. “Ա-լ աղօթք թպւսի թպւսի ամեն”
Այլանդակ ձեւեած, գրեսու կցուց ը բանաւուն եւն+
անդամ կրիտուն էւ,

7. “Աղօթք թպւսի կապելց իւալի եւն”
Հման. 4:

8. (Կորիւու) “Աղօթք թպւսի կապելց իւ
իւ ամեն”

9. (Կորիւու) “Աղօթք թպւսի եւն”, Հման. 4:

10. Ա-է զոտիւնէւ:

11. Հաւատուն նսուտավանիր:

12. Պատիկեր Սուրբ Աստուծած ամեն:

13. Զարարուն բնլրուք, որից մէջ կայ
Աղօթք սուրբ կոյս Մարիամ Աստուծածնին”

14. Կարեկասուց որդի Աստուծոյ:

15. Պատիկեր:

16. Կրիմ անգամ. “Աղօթք թպւսի իւալի”

ՅԵՇԱՑԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՆ։ “Դրեցաւ հեմայիս
ի թիւն հայոց. Ուն. Իր է յաւնկարի . . . օքն եւարթիք.
ի կողեւալ ծառային Աստուծոյ Գրեւն Աստուծած բա-
րով վայշէ տայց եւ յան աստեաց եւանելցն զեր-
ինց սուրբ պայտութիւն պարակեսէ ամէն։ Հայր մեր
որ յերկինս սուրբ եղիցի անուն քո եկեսէ պրացու”
(Ըստուանալիլի)

